

RAKETE Z VRHA TRIGLAVA

MILAN BOŽIČ

Natanko opolnoči med 26. in 27. aprilom 1946. leta so v počastitev pete obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda z vrha Triglava, pa tudi s Kredarice in nekaterih bližnjih vršacov v Julijcih švignile v temno noč rakete.

Bila nas je majhna skupina planincev. Kvečjemu osem. Pripeljali smo se iz Ljubljane. V Mojstrani nas je pričakal **Joža Čop**. Bilo je 25. aprila pozno popoldne. Noč smo prebili na nekem skednju, v prvih urah 26. aprila pa smo se podali na dolgo, naporno in zasneženo pot. Za nas je bila težka tudi zavoljo tega, ker smo v nahrbtnikih nosili predvsem rakete in nekaj pištol za njihovo izstrelitev, za hrano pa smo nosili majhne pakete UNRRA (UNRRA - Organizacija Združenih narodov za pomoč po drugi svetovni vojni prizadetim državam). V paketu so bile konzerve, nekaj čokolade, pa tudi zmlata kava. Te si nismo kuhali, smo pa iz nje delali triglavski sladoled. Zmleto kavo smo namreč stresli na sneg, malo pomešali in nato lizali. Bil je odličen sladoled, ki se nam je, utrujenim in izmučenim, odlično prilegel.

Kolikor se spominjam, smo do Kredarice potrebovali okoli deset ur. Nekomu od tovarišev, nevajenemu tako naporne poti, se je od utrujenosti skoraj zmešalo. Zato smo tudi zaradi tega zadnji del poti napredovali bolj počasi.

Pod Kredarico smo prišli popoldne, prav v trenutku, ko je stekla akcija za rešitev **Jožeta Pogacnika**, Jeseničana, ki se je malo prej na smučeh pripeljal po ledeniku in baje zaradi klobuka, ki mu ga je hotel odnesti veter, s smučmi vred poletel v globino med stenama. Bil je toliko priseben, da je varno pristal na debeli snežni krpi. Od tam so ga reševalci - kolikor se spominjam, je bil med njimi tudi **Stane Koblar** - s pomočjo vrvi potegnili iz globeli.

Mi smo potem skupaj z Jožom Čopom nadaljevali pot do koč.

Zvečer se je na vrh Triglava povzpela le majhna skupina najbolj izurjenih planincev oziroma alpinistov. Če se ne motim, sta bila med njimi tudi neki **Rožič** in **Milan Ciglar**, poznejši utemeljitelj slovenskega dela evropske pešpoti.

Kot smo se dogovorili, so opolnoči najprej švignile v noč rakete z vrha Triglava, pozneje tudi s Kredarice in če se ne motim, tudi z bližnjih vrhov v Julijcih Alpah. Vse to v počastitev pete obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Bil je lep pogled na svetleče se jezike, ki so parali temno nebo.

Naslednji dan, 27. aprila, smo občudovali naše

Pod Triglavom 26. aprila 1946. leta; na desni z nahrbtnikom na ramah je Joža Čop, čisto zadaj s smučmi na ramah avtor prispevka.

smučarje, ki so se merili v Triglavskem smuku. Naša pot v dolino je bila zdaj lažja. Tudi zaradi praznih nahrbtnikov in ob zavesti, da smo opravili veliko delo.

Mednarodna klasifikacija sezonske snežne odeje

Delovna skupina Mednarodne komisije za sneg in led (International Commission of Snow and Ice) pri International Association of Scientific Hydrology ter Mednarodna glaciološka družba (International Glaciological Society) sta leta 1990 izdali Mednarodno klasifikacijo za sezonsko snežno odejo (The International Classification for Seasonal Snow on the Ground). Dokument ima 23 strani, založil ga je World Data Center for Glaciology (Univ. Colorado, Boulder CO, USA).

Za izdelavo nove klasifikacije so se odločili leta 1985. Je delo osmih strokovnjakov in velika pridobitev, čeprav je v naravi stvari, da ne more ustrezati vsakomur in na vseh ravneh. Kot kaže, pa bo za nekaj časa vendar zadovoljila večino uporabnikov.

Vsebina: Uvod, Značilnosti snega v snežni odeji (gostota snega, oblika in velikost zrn, vodenost, nečistoče, natezna, strižna in tlačna trdnost, trdota, temperatura), Dodatne meritve snega na tleh ter Priloge (A: seznam simbolov, B: definicije, C: večjezični seznam pojmov, D: vzorec profila snega, E: fotografije različnih vrst zrn in snega). Klasifikacija vsebuje 7 preglednic

SPOMINI PRVEGA NAČELNIKA ODPRAVARSKÉ KOMISIJE, STARI 30 LET

O DELU KOTG IN ODPRAVAH

PAVLE ŠEGULA

Zarodki slovenskih alpinističnih odprav segajo že v obdobje pred 2. svetovno vojno, ko so se naši alpinisti nekajkrat načrtno in organizirano podali v Centralne Alpe. Razmah himalajizma po 2. vojni je še močneje dramil želje, da se tudi mi podamo v Himalajo in druga malo znana gorstva. V ta namen je na pobudo PZS že leta 1955 pričel delovati zarodek Himalajskega odbora (HO) in še pred uradno ustanovitvijo v dobrih štirih letih opravil ogromno pripravljalno delo ter se med drugim bodel tudi z nenaklonjeno zvezno vlado, ki ni imela poslušna in deviz za nekakšno odpravo. Rezultat raziskav in razprav o možnem cilju je bila med drugim knjiga Himalaja in človek, ki sta jo napisala **Igor Levstek** in **Janko Blažej**, izdala pa Planinska založba leta 1957. Himalajski odbor so uradno ustanovili 28. 10. 1959; predsednik je postal **Fedor Košir**, člani pa **dr. Miha Potočnik**, **Tone Bučer**, **Lavoslav Dolinšek**, **Tone Štajdohar** in **Igor Levstek**. Že kmalu so mu dodali še tajnika, **Anteja Mahkoto**, ter pet novih članov: **dr. Andreja Župančiča**, **Edija Keržana**, **dr. Franceta Srakarja**, **Staneta**

Kersnika in predstavnika podjetja Planica-šport.¹

1. JAHO je odšla na pot 15. 3. 1960. Vodil jo je Stane Kersnik. Zaradi nepredvidenih zapletov z dovoljenjem se je usmerila na Trisule namesto na prvotno načrtovani Nanda Devi.

KOTG NI HIMALAJSKI ODBOR

Začeto delo je HO nadaljeval tudi po vrnitvi odprave. Predsedoval mu je **Milan Kristan**. Načrti so obsegali tudi Kavkaz in druge gore, zato je UO PZS že kmalu prišel do zaključka, da potrebuje širše usmerjeno telo, ki bo načrtovalo odprave v velika, malo znana gorstva sveta. To naj bi bila Komisija za odprave v tuja gorstva (KOTG), ki je dobila soglasje planinske organizacije na 6. občnem zboru PZS leta 1963.

Njen načelnik sem postal na pobudo takratnega tajnika PZS, pokojnega nenadomestljivega **Rada Lavriča**, ki je zaupal moji delavoljnosti in objektivnosti, hkrati pa iskal nekoga, ki mu jeziki niso ravno tuji. Prvo sejo sem sklical 4. 3. 1963. S člani prvega mandatnega obdobja **Jankom Mirnikom**, **Tonetom Brožem**, **Stanetom Kers-**

¹ Fedor Košir, uvodnik PV 1960/7.

(osnovne fizikalne lastnosti snega; opredelitev kristalov (zrn); velikost kristalov (zrn); vodenost snega; trdota snega; meritve in snežni odeji; hrapavost površine snežne odeje).

Primerjava z brošuro Sezonska snežna odeja (Seasonal snow cover), ki jo je leta 1970 izdala UNESCO z IASH in WMO in sem jo upošteval pri pisanju priročnika Sneg, led, plazovi, pokaže, da so nekatere vrednosti in simboli danes drugačni kot tedaj. Poglejmo novo delitev velikosti zrn in strižne trdnosti snežne odeje:

Zrno (mm): zelo majhno < 0,2; majhno 0,2–0,5; srednje veliko 0,5–1; veliko 1–2; zelo veliko 2–5. Nova klasifikacija razlikuje še izjemno veliko (zrno) > 5 mm.

Strižna trdnost za različne trdote snežne odeje (Pa): zelo mehka 0–10³; mehka 10³–10⁴; srednje trda 10⁴–10⁵; trda 10⁵–10⁶; zelo trda > 10⁶; led. Sicer enaki, vendar poenostavljeni so grafični simboli za trdoto.

Zelo koristne so definicije posameznih pojmov, brez katerih si v tem svetu ni mogoče predstavljati enotnega oziroma usklajenega razumevanja posameznih pojavov. To ne ceniti samo tisti, ki je kdaj študiral s pomočjo tuje literature ali se lotil prevajanja tujih strokovnih besedil.

K jasnosti pojmov prispeva tudi angleški, francoski, nemški, švedski in ruski slovar (128 izrazov).

Opazovalcem na terenu bo koristil vzorec prereza snežne odeje (snežni profil). Če bomo vsi uporabljali enak obrazec, enake simbole in definicije, udeleženci mednarodnih sej ne bodo trtili časa z iskanjem »skupnega imenovalca«. Po pravilu »ena slika pove več kot tisoč besed« smemo pričakovati, da tudi fotografije različnih kristalov oziroma snežnih tvorb ne bodo odveč niti poznavalcem in še manj začetnikom.

V tem smislu je posebne hvale vredna preglednica »Klasifikacija po obliki zrna« (Grain shape classification). Ker so izpustili nekaj kristalov in simbolov (F5, F6, Fa), je preglednejša in enostavnejša. Zajema trdne padavine, snežne delce po preobrazbi (mehanski, zrnjenju, sreženju, srenjenju), kristale, ki nastajajo na površini snežne odeje (srež in ivje), ledene tvorbe na površini in v notranjosti snežne odeje. Ob vsakem simbolu je naziv kristala (zrna), kratek opis, opis, kje nastaja, njegova klasifikacija, fizikalni proces nastanka, odvisnost od pomembnejših dejavnikov okolja in njegov vpliv na trdnost snežne odeje.

Tvorci nove klasifikacije kot temeljnega dela so si prizadevali, da je uporabna za znanstvenike in smučarje, saj lahko opazujemo s preprostimi instrumenti ali na pogled.

Pavle Šegula

153